

S. Sayısı : 303

Bazı müesseselerin idaresi hakkında kanun lâyihasile Cemiyetler kanunu lâyihası ve Dahiliye ve Adliye encümenleri mazbataları (1/66,61)

Bazı müesseselerin idaresi hakkında kanun lâyihası (1/60)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/1771

5 - VI - 1933

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Ekalliyetlere aid dinî müesseselerin idaresi hakkında Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 4 - VI - 1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte yüksek huzurlarına sunulmuştur.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe lâyihası

Hükümet, Lozan muahedenamesinin 97 nci ve müteakib maddelerile memleket dahilinde mevcut bulunan ekalliyetlere bazı hukuk tanıtmıştır. Ancak eski Osmanlı İmpratorluğu sultanlarının verdikleri fermanlara müstenid bulunan cemaat teşkilât ve idareleri tanınmamıştır.

Lozan konferansında ekalliyetlere dair müzakereler cereyan ederken bu cihet sarahaten tesbit edilmiş ve dinî müesseselerin bundan böyle hiç bir veçhile siyasî ve idarî işlerle meşgul olmayacağı ve sadece dinî bir vasfı bulunacağı kabul ve tasrih kılınmıştır.

Muahedenin yukarıda yazılan 97 nci ve diğer maddelerinde gayri müslim ekalliyetlere mensub Türk tebaasına dünyevî noktadan kabul ettiği hukuk, müsliman Türk tebaasına umum mevzuatımıza göre verilen haklardan başka bir şey değildir. Dinî işlere gelince: Lozan ahitnamesi ekalliyetlerin dinî reislerine evvelden beri tanınmış olan dünya işlerine aid hakları tamamen nezylemiş olduğundan Patrikhane ve Hahamhanelerin idaresinde esas olan nizamnamelerin hükümleri bittabi merfu bulunmuştur. Şu halde Hükümetin bunlar üzerinde dahilî siyaseti ve asiyeş noktasından murakabesini temin için yeni hükümler vaz etmesi icab etmektedir.

Zaten teşkilâtı esasiye kanunu ile memleketimizde din ve dünya işlerinin ayrılması esası kabul edilmiş olduğundan din müesseselerinin dünya işleriyle alakası bulunan meselelerle meşgul olması caiz değildir.

Gerçi Patrikhane ve Hahamhanelerin idarelerinde esas olan nizamnamelerinin hükümleri merfu bulunmakta ise de bu günkü hali fili yine bu müesseselerin eski tarzda idare edilmekte olduğunu göstermekte olduğundan bu cihetin yeni mevzuat ile kanunun icab ettirdiği şekle ircaz lâzımgelir.

İşte ekalliyetler kanunu lâyihası bu noktai nazardan tanzim kılınmıştır.

Kanun lâyihasının birinci maddesi ahten tekarrür ettiği üzere eski fermanlar ile verilen imtiyazların ilga edildiğini, ikinci madde de dinî reislerin ancak ve munhasıran dinî merasimin ifasma nezaret ve onunla iştigal edebileceklerini tasrih eylemektedir. Ve dünya işleri ile alakalarının muayyen bir müddet zarfında tasfiye edileceğini göstermektedir.

Üçüncü ve dördüncü madde dinî reislerin intihab ve sairesinde intizamı amme noktasından Hükümetin murakabesini ne yolda yapacağına dair nizamname tanzim edeceğini göstermektedir.

Beşinci madde kanunun meriyet tarihini ve altıncı maddede hükümlerini icraya salâhiyettar vekâleti tayin eylemektedir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Ekalliyetlere aid dinî müesseselerin idaresi
hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1 — Türkiyede ekalliyet cemaatlerinin hukuk ve imtiyazatına taallük eden bilcümle fermanlar ve iradelerle ahkâm ve mukarerat ve nizamât mülğadır.

MADDE 2 — Dinî müesseseler munhasıran dinî merasim ifasile iştigal ederler. Halen mevcud cismanî meclisler mülğadır.

MADDE 3 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren . . . zarfında hastane, eytamhane, mektepler ve saire gibi bilûmum hayrî müesseseler bu dinî müesseselerden irtibatlarını fekkedererek hesaplarını tasfiye edeceklerdir. Bunlar isterlerse cemiyetler kanununa göre ayrıca birer cemiyet halinde teşekkül edebilirler.

MADDE 4 — Dinî müesseselerin idare tarz-

ları ve reislerinin intihab suretleri ayrıca nizamnamelerle tesbit olunacaktır.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden müteberdir.

MADDE 6 — Bu kanunun tatbikına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4 - VI - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
İsmet	Ş. Saraçoğlu	Zekâi
Da. V.	Ha. V.	Ml. V.
Ş. Kaya	Dr. Rüşti	M. Abdülhalik
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Dr. Reşid Galib	Hilmi	M. Celâl
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. Refik	Ali Rana	Muhlis

Cemiyetler kanunu lâyihası (1/61)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât müdürlüğü

Sayı : 6/2012

8 - VI - 1930

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Dahiliye vekâletince teklif olunup İcra Vekilleri Heyetinin 14/5/1930 tarihli içtimanda Yüksek meclise arzı kararlaştırılan Cemiyetler kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifasma ve neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

Başvekil

İsmet

Cemiyetler kanunu esbabı mucibesi

Cemiyet bir çok kimselerin aynı maksad etrafında müttehiden çalışmak için birleşmeleridir. Cemiyetler hukuku amme tarihinde daima en mühim bir mevki işgal etmiştir.

Cemiyetlerin faydası, münferid insanların malik olmadıkları kuvveti yaratmaktır.

Filhakika Devlet muhtelif ihtiyacı tatmin etmeye müsaid yüksek bir cemiyettir. Ancak her günkü hâdisata bir göz gezdirecek olursak ne Devletin ve ne de Devlet müesseselerinin bu müte-nevvi ihtiyacata cevap veremediği görülür.

İdarei hususiyeler ve belediyeler de bunu tatmin edemez. Bir çok işler vardır ki onların vazifelerine dahil değildir. Veyahud onlar tarafından yapılan müessesat her kesin istifadesini temin edecek vaziyette değildir.

Binaenaleyh insanların içtimaî, medenî bir çok ihtiyaçlarını tatmin eden bu teşekkülü kurmak kendilerinin en tabii bir hakkı olmak lâzımdır. Fakat, cemiyetler her ne maksatla teşekkül ederse etsin gaye ve faaliyeti yalnız o cemiyeti teşkil eden efradın müşterek iradelerini temsil edemiyerek cemiyeti idare edenlerin tarzı idare ve iradelerine tâbi olduğu için gerek o teşekküle dahil olan efradın bidayette, ve gerek o cemiyet haricinde kalan diğer ferdlere hak ve menfaatlerini de muhafaza etmek daha büyük bir cemiyet olan Devletin vazifesidir. İşte, bu zaruret cemiyetlerin gerek teşekkülünde ve gerek faaliyet zamanında Devletin bazı kayıd ve şartlar koymasını icab ettirmiştir. Gaye itibariyle iki büyük kısma tefrik olunabilen cemiyetlerden kazanç gayesiyle teşekkül eden birincisi Kanunu medenî ve Ticaret kanunu ile bağlandığı gibi ammenin menfaati gayesiyle ilmî ve ahlâkî ihtiyaçları tatmin için teşekkül eden ve işbu kanunun mevzuunu teşkil eyliyen cemiyetleri de intizamı amme ve asayiş itibariyle Devletin yüksek murakabesi ile bağlamak zarurîdir. Nitekim, İsviçre kanunu medenîsini şerh eden «Rocel» hukuku amme noktai nazarından cemiyetler hakkında lüzum görüldüğü takdirde Devletin kuvvei teşriyesinin harekete gelebileceğini zikr ve tasrih etmiştir.

İşbu cemiyetler kanunu, Kanunu medenînin cemiyetler hakkında vaz eylediği umumî hükümlere tamamen tatbik etmek üzere bu esas ve prensibe müsteniden tanzim olunmuştur.

Birinci madde: Kanunun mevzuunu teşkil eden cemiyetleri tarif etmektedir.

İkinci madde: Cemiyetin esas nizamnamesinin neleri muhtevi olması icab ettiğini tasrih etmektedir.

Bundan maksad Hükümetin hakkı murakabesinin istimalini temindir.

Üçüncü madde: Cemiyetin şahsiyeti hükmiye iktisab edebilmesi için ilân mecburiyetini vaz etmektedir. Hükümetin ve eşhası salisenin bütün tafsilâtiyle azasını ve gayesini tanımadığı bir cemiyete şahsiyeti hükmiye vermek mahzurlu görülmüş olmasından bu kayıd vaz olunmuştur.

Dördüncü madde ile mutlaka heyeti umumiye kararına ihtiyac gösterilmesi, bu cihetlerin cemiyetin bütün azalarını alâkadar eden hususattan olmasına mebnidir.

5 - 6 - 7 - 8 inci maddeler: Cemiyet azalarının hukukunu sıyanet maksadiyle vaz olunmuştur.

9 - 10 uncu maddeler: Hükümetin murakabe hakkının istimalini teshil için vaz olunmuştur.

On birinci madde: Cemiyet haricindeki halkın himayesi maksadiyle vaz edilmiştir.

12 - 13 üncü maddeler: Bu bapta kanunu medenînin vaz ettiği umumî prensiplerin icabatındandır.

14 - 15 inci maddeler: İntizamı ammeyi muhafaza kasdiyle vaz olunmuştur.

16 ncı madde: Cemiyet haricindeki eşhası salisenin hukukunu sıyaneten vaz olunmuştur.

17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 üncü maddeler: Hukuku ammenin sıyaneti mülâhazasiyle vaz olunmuştur.

24 ncü madde: Mevcud cemiyetlerin bu kanuna göre hareket etmelerini âmirdir.

25 nci madde: Kanunun icrasına memur vekillikleri irae etmektedir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Cemiyetler kanunu lâihası

Gayesi temettü olmayan cemiyetler

MADDE 1 — Gayesi temettü olmayan cemiyetler, sanayi ve ticaret muamelelerine ve azasına maddi bir kâr teminine çalışmayan cemiyetlerdir. Gayesi temettü olmayan cemiyetler aşağıda sayılan şartları ifa ettikleri takdirde şahsiyeti hükmiye iktisab ederler.

MADDE 2 — Gayesi temettü olmayan bir cemiyetin nizamnamei esasisi atideki hususatı cami olmak lâzımdır:

- 1 - Cemiyetin ismi ve merkezi. (Merkezi idare mutlaka Türkiyede olacaktır),
- 2 - Cemiyetin iştigal edeceği mevzu. (Mevzuun teaddüdü caiz değildir),
- 3 - Azanın asgarî miktarı. (Bu miktar üçten az olamaz),
- 4 - Azaların ismi, sanatı, sıfatı, ikametgâhı, tabiiyeti,
- 5 - Cemiyete girmek ve çıkmak için vazolunan şartlar,
- 6 - Heyeti umumiyenin vazaifi ve sureti daveti ve bu içtimalarda müttehaz mukarreratın cemiyet azalarına ve eşhası saliseye ne şekilde iblâğ olunacağı,
- 7 - Meclisi idarenin ne suretle intihab olunacağı ve salâhiyeti,
- 8 - Cemiyet azalarının azamî verecekleri hissi iştirak,
- 9 - Hesabatın tarzı rüyeti,
- 10 - Nizamnamei esasinin tebdili ne suretle olacağı,
- 11 - Cemiyetin feshi halinde emvalinin sureti istimali.

MADDE 3 — Cemiyetler azasının on sekiz yaşına dahil olanlardan olması ve bir cinayetle mahkûm veya hukuku medeniyeden mahrum olmaması şarttır.

MADDE 4 — Cemiyetin nizamnamesinin ve meclisi idare azalarının isim, sıfat, ikametgâh ve sanatlarının resmî ceride ile ilânı tarihinden itibaren cemiyet şahsiyeti hükmiye iktisab eder ve teşekkülünü mahallî en büyük Hükümet memuruna ihbar eder.

MADDE 5 — Atideki hususat için mutlaka

heyeti umumiyenin karar vermesi lâzımdır:

- A - Nizamnamenin tebdili,
- B - Meclisi idare azalarının tayini ve azli,
- C - Bütçenin tasdikı ve hesabatın tetkik ve tasdikı,
- D - Cemiyetin feshi.

MADDE 6 — Heyeti umumiye, nizamname-de tadad edilen ahvalden başka Cemiyet azalarının beşte birinin talebi üzerine içtima davet edilir.

MADDE 7 — Heyeti Umumiye, içtimama bilcümle azaların davet edilmesi mecburidir.

Ruznamei müzakeratın davetnameye raprı icab eder. O sene zarfında mevcut aza adedinin yirmide birinin müzakeresini talep ettiği madde ruznameye ithal edilmesi mecburidir.

MADDE 8 — Bütün azaların heyeti umumiyede bir reyî vardır. Kararlar mevcut aza adedine göre ekseriyetle ittihaz olunur. Ruznamei müzakerat haricindeki şeylerin heyeti umumiyede müzakeresi caiz değildir.

MADDE 9 — Nizamnamede tadilât için müzakere icrası mutlaka azanın üçte ikisinin içtimada hazır bulunmasına mütevakıftır. Şukadar varki nizamnamenin tadili cemiyetin mevzuunu teşkil eden maddeye aid ise o zaman karar vermek ittifakı aranm vücuduna vabestendir. Eğer azanın üçte ikisi hazır değilse ikinci davet üzerine aza miktarı ne olursa olsun karar ittihazı caizdir. Ancak bu nevi kararlar cemiyetin bulunduğu mahal sulh mahkemesince tasdik edilmek iktiza eder.

MADDE 10 — Nizamnamede vukubulan tadilât o ayın içinde ceridei resmiye ile ilân edilmek lâzımdır. Meclisi idare azalarının tayini, istifası, azli de aynı suretle ceridei resmiyede ilân edilmek icab eder.

MADDE 11 — Nizamnamei esasinin ceridei resmiye ile intişar ettiği ay içinde bütün azaların alfabe tertibi ile isim, ikametgâh, sanat ve sıfatlarını mübeyyin tanzim olunacak bir listenin cemiyetin bulunduğu mahallin en büyük mülkiye memuruna tevdi lâzımdır. Her sene azalar meyanında vaki olacak tebeddüller de yine alfabe

tertibile aynı makama bildirilecektir.

Herkes hiç bir harç vermeksizin bu listenin suretini istemek hakkını haizdir.

MADDE 12 — Gayesi temettü olmayan cemiyetlerin tanzim edecekleri bilcümle evrak, faturalar, ilânların altına ve imza mahallinin üstüne (Gayesi temettü değildir) ibaresinin okunacak bir surette yazılması mecburidir.

MADDE 13 — Cemiyet meclisi idaresi, her nevi resmî ve hususî muameleatta cemiyeti temsil eder.

Meclisi idare bu salâhiyeti azasından birine devredebilir. Meclisi idare her sene o sene zarfındaki muamelâtı ve hesabâtı ve müteakib seneye aid bütçeyi heyeti umumiyenin tasdikına arz etmeye mecburdur.

MADDE 14 — Cemiyet ancak mevzu olan maddenin teminine lâzım olan gayrimenkulâtın başkasına ne mutasarrıf olarak nede sair suretle malik olamaz.

MADDE 15 — Cemiyetlere hibe edilen emvalin kabulü Dahiliye vekâletinin müsaadesine mütevakıftır. Bu müsaadenin verilebilmesi için:

1 - Cemiyetin bu kanunun 3, 9 ncu maddelerine riayet etmiş bulunması,

2 - Tesisinden beri yaptığı muamelât ve hesabâtın bulunduğu mahal sulh mahkemesince tetkik ve tasvib olunmuş bulunması icab eder.

MADDE 16 — Bir cemiyet menfaatına vaki olan hibe ve vasiyet halinde hibe ve vasiyeti icra eden şahsın alacaklılarının ve mirasçılarının kanunen muayyen olan hukukuna hâlel gelmez.

MADDE 17 — Mevcud kanunlara, emniyeti ammeye ve siyasi ve millî vahdete muhalif veya din ve itikada temas eden unvan ve maksatlarla cemiyet teşkili memnudur. Teşekkülünden sonra bu harekette bulunan veya teşekkül ettiği maksad haricinde çalışan cemiyetler, müddei-umuminin veya cemiyetin bulunduğu mahallin en büyük mülkiye memurunun talebile cemiyetin bulunduğu mahal sulh mahkemesi kararla fesh olunur ve ayrıca kanunî takibata tâbi tutulur.

Bu suretle fesh olunan cemiyetleri bu kanuna muhalif olarak yeniden ihya edenler hak-

kında dahi kanunî takibat yapılır.

MADDE 18 — Cemiyetler azasından birinin veya alâkadar bir şahsı salisin veya müddei-umumî veya cemiyetin bulunduğu mahallin en büyük mülkiye memurunun talebi ile taahhüdâtını ifa etmeyen veya nizamnamesinde mu-sarrah mevzu haricinde varidatını sarfeyleyen veya nizamnamesine muhalif hareket eyleyen cemiyetin bulunduğu mahal sulh mahkemesi fesh kararı verebildiği gibi yalnız muhalif gördüğü mukarreratın ademi tatbikına da karar verebilir. Alefûmum talebe cemiyetlerinde mektebin dahili nizamname, talimatname ve inzibat hükümlerine muhalif cemiyetler teşkili memnudur.

MADDE 19 — Mahkeme cemiyetin feshine karar verdiği takdirde cemiyetin borçları öendikten sonra kalan malın, eğer nizamnamede bir kayid varsa o kayid dairesinde, yoksa iç-timaa davet edilen heyeti umumiyenin vereceği karar dairesinde ve bu da olmadığı takdirde cemiyetin mevzuuna mümkün mertebe yakın olacak bir surette istimaline karar verilir.

MADDE 20 — Heyeti umumiyenin, cemiyetin feshine karar verebilmek için azanın mutlaka üçte ikisinin içtimada hazır olması şarttır. Bu şart vaki olmadığı takdirde ikinci defa içtima için aza davet olunur ve bu defa aza mikdarı ne olursa olsun cemiyetin feshi müzakeresi caizdir. Ancak bu halde karar ittihazi da mevcut azanın ekseriyet sülüsânı ârası ile olur, cemiyetin mevcut azalarından üçte ikisi hazır olmadan ittihaz olunan fesh kararı mutlaka cemiyetin bulunduğu sulh mahkemesinin tasdikına iktiran etmekle meri olur.

MADDE 21 — Cemiyetin feshine, tasfiye muamelesinin şekline, tasfiye memurlarına aid heyeti umumiyenin veya mahkemenin mukarreratı hulâsaları ile tasfiye memurlarının isim, sıfat, sanat ve ikametgâhları Ceridei resmîye ile ilân olunacaktır.

MADDE 22 — Cemiyetin emvalinin, borçlar tasfiye edilmedikçe sureti istimali hakkında karar ittihazı caiz değildir.

MADDE 23 — Emvalin sureti istimali hakkındaki karar da Resmî gazete ile neşrolunacaktır.

MADDE 24 — 3 - VI - 1325 tarih ve 310 numaralı cemiyetler kanunu mülgadır.

MADDE 25 — Teşkil edilen bir cemiyetin gayesi itibarile mevcut kanunlara göre aid olduğu vekâletlerce murakabe hususundaki hükümler kemakân bakidir.

MADDE 26 — Cemiyetler üzerinde zabıtanın teftiş hakkı vardır. Bunların içtimagâhları zabıta memurlarına her zaman açık bulundurulacaktır. Şu kadar ki zabıta memurlarının buralara girmeleri mahallinin en büyük mülkiye memurunun resmî müsaadesine mütevakıftır.

MADDE 27 — Muhtelif cemiyetlerin yekdiğeri ile iştiraki Dahiliye vekilinin müsaadesile

olur.

MADDE 28 — Türkiye Cumhuriyeti dahilinde bulunan ve bu kanunun birinci maddesinin tarifine dahil olan bütün teşekküller bu kanunun negri tarihinden itibaren bir ay zarfında vaziyetlerini bu kanunun hükümlerine tevfiik edeceklerdir.

MADDE 29 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye ve Dahiliye vekilleri memurdur.

14 - V - 1930

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>M. Esad</i>	<i>M. Abdülhalik</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. Rüştü</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Cemal Hüsnü</i>	<i>Receb</i>	<i>Şakir</i>
		<i>Dr. Refik</i>

Dahiliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye encümeni

Karar No. 19

Esas No. 1/60,61

28 - IV - 1937

Yüksek Reisliğe

Başvekâletin 8 - IV - 1930 tarih ve 6/2012 sayılı tezkeresile gönderilip encümenimize havale buyurulan 29 maddelik Cemiyetler kanunu lâyihasile yine Başvekâletin 5 - VI - 1933 tarih ve 6/1771 sayılı tezkeresile gelip encümenimize havale buyurulmuş olan 6 maddelik (Ekalliyetlere aid dinî müesseselerin idaresi hakkında kanun lâyihası) encümenimizde Dahiliye, Adliye, Hariciye, Sihat ve içtimâî muavenet vekilleri ve mümessilleri huzuru ile tetkik ve müzakere olundu:

İnsanların yaradılışları icabı yalnız başlarına yaşayamadıkları gibi birbirleriyle yardımlaşmağa da mecburdurlar. Tek başlarına yenededikleri işlerde bilgilerini, görgülerini, faaliyetlerini, servetlerini birleştirerek başa çıkarlar. Ferdlerin başaramadıkları işler ancak bu sayede elde edilir. Ferdlerin güçlükle ele geçirdikleri semerelere bu sayede kolaylıkla ulaşılır. Haddi zatında bir cemiyet olan Devlet te gerek umumî idaresi ve gerek hususî ve mahallî idareleriyle ferdlerin hiç bir zaman yapamayacakları işleri başarmaktadır. Ancak geride ferdlerin tek başlarına altından kalkamayacakları daha o kadar işler kalır ki bunları ancak cemiyetle yapmak kabil olur. Bu itibarla bir memlekette cemiyetlere geniş bir inkişaf sahası vermek ve bunları terğib ve teşvik eylemek bir zarurettir. Milletlerin inkişaf ve tekâmülünde cemiyetlerin rolü yüksek bir derece işgal eder.

Cemiyetlerin büyük bir terakki ve tekâmül âmili oldukları kadar bazen de gerek Devlet ve gerek efrad bakımından çok muzır ve hatta tehlikeli bir durum alabildikleri gözönünden aslâ uzak tutulamaz. Bazen de bu zarar ve tehlikenin dahili harpte ve hatta memleketin inkisamına, millî birliğin inhilâline kadar da vardığı görülür. Arzu ve kararlarını cemiyete girmeyenlere zorla kabul ettirmeğe çalışan cemiyetler, idare heyetine veya salâhiyetli makamlarına geçerek cemiyetin diğer ferdlerine tahakküm ve ihtiraslarını bu yolla tatmin eylemek isteyenler de yok değildir.

Binaenaleyh (Cemiyetler kanunu) bir taraftan cemiyetlerin inkişaf ve tekâmülüne en geniş imkân ve kolaylık alanlarını açarken diğer taraftan da bunların millî birliğe, Devletin siyasi kud-

retine zarar ve tehlike vermelerinin ve gerek cemiyet içinde ve gerek dışındaki fertlere tahakküm eylemelerinin önünü kesecek bütün tedbirleri cami bulunmaktadır.

İşte encümen Hükümetin biri yedi ve öbürü dört yıl önce gönderdiği iki lâihayı bu iki bakımdan tetkik ve müzakere ederek bu günün ihtiyaçlarına uygun bir şekilde, âdeta yeni baştan tek bir lâihaya halinde, hazırlamıştır. Şöyleki:

1 — İki den fazla insanın ne maksad ve gaye ile olursa olsun birleşmesinden meydana gelen teşekküller alelirtlak cemiyet mahiyetini alırsa da burada gayeleri kazanç paylaşmasından ibaret olan iktisadî cemiyetler (Şirketler) maksadımızdan hariç oldukları gibi Devlet, hususî idareler, belediye ve köy idareleri ve bunlara mensub bütün resmî teşekküller de bu kanun mevzuundan hariç kalmıştır. (Aile de burada mevzu bahis olamaz.) Ancak bunların haricindeki bütün kurumlar bu kanun mevzuu içine alınmış ve bunları ifade etmek üzere birinci maddede bu kanunun mevzuunu teşkil eden cemiyetin tarifi yapılmıştır.

İkinci maddede ana nizamnamelerin ihtiva etmesi lüzumlu görülen maddeler gösterilmiştir.

3 ncü maddede siyasi cemiyetlere gireceklerin sinlerine aid hüküm, intihab yaşı gözönüne alınarak yazılmış, diğer cemiyetlere gireceklerin sinleri kanunu medenî hükümlerine bırakılmıştır.

2 — Muhtelif nam ve şekillerle kurulmuş bir çok cemiyetlerin tarihimize ve hatta yaşadığımız devirde oynadıkları zararlı ve tehlikeli rolleri göz önünden uzak bulundurmamak için derin bir gâflet olacağı gibi asrımızda hele harbi ümumiden beri medenî dünyada çok sağa ve sola kayan fikirlerin muakkibi cemiyetleri ve bunların faaliyet yollarını derin bir alâka ile takip etmek mecburiyetini de ihmal aynı derecede acıklı bir hata olur.

Bunlara gereği derecesinde ehemmiyet veren Encümenimiz bunlardan gelebilecek zarar ve tehlikelere karşı Devlet ve milletimizi korumak üzere lüzumlu görülen tedbirleri tam vaktinde almağa elverişli salâhiyetlerle Hükümeti teşhiz etmeği birinci sırada bir vazife saymıştır.

Bunun için Encümen cemiyetlerin faaliyete geçmelerini valilerin ve siyasi cemiyetlere faaliyet sahası birden fazla vilâyete şamil cemiyetlerin ve cemiyet birliklerinin faaliyetini Dahiliye vekâletinin müsaadesine ve adının, merkezinin, ana nizamnamesinin ve idare heyetinin iki gazete ile ilânına bağlanmış (Madde 4, 5, 6) ve bu formaliteleri yapmadan çalışmak isteyen cemiyetlerin menî salâhiyetini mahallin en büyük mülkiye makamma ve faaliyete geçtikten sonra yasak cemiyetler maksad ve gayesini takibe başlayan cemiyetlerden verilen müsaadenin istirdadı salâhiyeti müsaadeyi veren makamlara bırakmıştır (Madde : 32, 33) ve yine bu bakımdan yürüyen encümenimiz faaliyetlerinden memlekete zarar geleceğine kani bulunduğu cemiyetlerin teşkülünü yasak etmiştir (Madde : 8, 9, 10, 11, 12, 13).

Cemiyetlerin askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye işleriyle meşgul olmaları hem memleketin müdafaası ve hem memlekete getirebileceği zarar bakımlarından çok önemli görüldüğünden bu müsaadenin ancak Vekiller Heyeti tarafından verilmesi tensib olunmuştur (Madde : 10).

Cemiyetlerde silâh bulunması da çok ehemmiyetli olduğundan bunların kimlerin müsaadesile ne yolda silâh bulundurabilecekleri de ehemmiyetle tesbit edilmiştir (Madde : 35).

Merkezi veya kökü yurd dışında bulunan cemiyetler kurulması ve bunların yurd içinde şube açması yasak edilmiştir. Arşulusal cemiyetlerden memleketin faide göreceğine kanaat edilen cemiyetlerin kurulması veya şube açması ve bunların feshedilmesi İcra Vekilleri Heyetine bırakılmıştır (Madde : 9).

Cemiyetlerin müteaddid maksadlarla meşgul olmaları gerek faaliyetlerine ve gerek murakabalarında teşevvüşü mucib olabileceğinden siyasi cemiyetlerden maadasının birden ziyade mevzularla meşgul olmaları yasak edilmiştir (Madde : 14).

Cemiyetlerin en büyük mahzurlarından birini de fazla gayrimenkulleri tasarruf ederek gayrimenkullerin bir elde mahpus kalıp tedavülüne engel olmaları ve bu suretle de çok kere tehlikeli bir varlık haline girmeleri teşkil ettiğinden buna mani olmak üzere cemiyetlerin kendi idare ve içtimalarına ve idare ettikleri müesseselere kâfi miktardan fazla gayrimenkullere tasarrufları muvafık görülmemiş ve ancak memleketimizin bünyesi icabı bazı cemiyetlere bu ihtiyaçlarından

fazlasına da temellük ve tasarruf hakkı verilmek lâzım geleceği göz önüne alınarak İcra Vekilleri Heyetince bu lüzum ve miktarı takdirle fazlaya temellük ve tasarruf müsaadesini vermek salâhiyeti verilmiştir ve aynı maksatla bu gün mevcut cemiyetlerin ellerindeki gayri menkullere tasarrufta devam cevazı da bırakılmıştır (Madde: 16)

Yasak cemiyetlerin türemesine meydan kalmamak üzere ayrı bir müeyyide koymakta fayda görülmüş ve ceza kanununda yazılı bir ceza olmıyan hallerde tatbik olunmak üzere 34 ncü madde hazırlanmıştır.

3 — Umumî heyetlerin toplanma, karar verme, müzakere yapma, ana nizamnameyi tadil etme, fesh kararı verme, mevzu ve gaye değiştirme, cemiyeti tasfiye yolları, bütçe, hesapları tetkik, idare heyetinin tayin ve azli salâhiyetleri, cemiyetin temsil ve idare heyetinden başka salâhiyetli uzuvları ve lüzumlu görülen diğer hususlar 3 ncü bölümde onuncu maddede gösterilmiştir.

4 — Teftiş ve murakabe hükümlerine hasrolunan 4 ncü bölümde Hükümetin ve zabıtanın sıkı teftiş ve murakabesini temin etmek üzere (28, 29, 30, 31) nci maddeler konmuş ve hem teftiş ve murakabeyi ve hem cemiyetlerde intizamı teshil ve temin etmek üzere de (27) nci madde yazılmıştır.

5 — Hükümetten gönderilip bu lâyiha ile birleştirilmiş olan «ekalliyetlere aid dinî müesseselerin idaresi» hakkında kanun lâyihasına gelince:

Bunun ayrı bir kanun olarak tedvin edilmesine veya bundaki hükümlerin cemiyetler kanununa konulmasına aşağıdaki sebeplerden dolayı lüzum görülmemiştir.

1 — Lozan muahedesi ekalliyetlere ekseriyetten fazla hak ve imtiyazlar verilmesini değil, sadece onların ekseriyetin haiz olduğu hukuktan tamamen ve onlar gibi istifadelerini istihdaf etmektedir.

II — Ekalliyetlere evvelce muhtelif vesikalarla verilmiş olan imtiyazlar onları ekseriyet derecesinde hakka mazhar eden (340) numaralı kanunla tamamen ilga edilmiş olduğundan bu hükümün yeni bir kanunda tekrarına lüzum yoktur.

III — Ekalliyetler (340) numaralı kanun ile kazandıkları hakka istinaden hayrî, dinî ve ruhanî, içtimaî, sıhhi, talim ve terbiyevî müesseselerini, tabii ekseriyet unsuru gibi, bunlara müteallik kanunlarla bu kanun hükümlerine göre idare edebilirler.

IV — Dinî müesseselerin idare ve murakabesi de bir nizamname ile tanzim edileceği hakkında bu kanuna bir madde konulmuştur.

6 — Menafii umumiyeye hâdim cemiyetler hakkında 36 ncü ve cemiyetler kanunu hükümleri altında bulunan Kızılay, Türk Tayyare ve Türk çocuk esirgeme kurumları hakkında da (37) ve kulübler hakkında (40) ncü maddelerdeki hükümler konmuş ve (41) nci madde ile mevcut cemiyetlerin bu kanun hükümlerine göre kendilerini ıslah ve tadil etmeleri için ilk umumî heyetlerinin içtimalarına kadar müsaade verilmiştir.

Hazırlanan (44) maddelik (Cemiyetler kanunu lâyihası) Yüksek Meclise sunulmak üzere arz ve takdim kılınır.

Dahiliye En. Reisi	R. V.	Bu M. M.	Kâtip		
Tekirdağ	Tekirdağ	Tokat	Mardin	Çanakkale	A. Karahisar
C. Uybadın	Faik Öztrak	Galib Pekel	Edib Ergin	Ş. Yaşın	İ. U. Aykurt
Antalya	Burdur	Urfa	Bursa	Çanakkale	Çoruh
R. Kaplan	H. Onaran	B. G.	Fatin Güvendiren	H. E.	Atif Tüzün
Erzurum	Zonguldak	Erzurum	Kars	Kütahya	Malatya
Zeki Soydemir	H. Türkmen	N. Elgün	E. Özoğuz	M. Somer	Emrullah Barkan
Zonguldak	Samsun	Samsun	Sivas	Sivas	Sivas
R. Vardar	M. Ali Yörüker	Z. Durukan	Mitat Ş. Bleda	R. Seviğ	S. Görkey
			Tokat		
			Hurrem Ergun		

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas o. 1/60, 61

Karar No. 21

20 - IV - 1938

Yüksek Reisliğe

Akalliyetlere aid dinî müesseselerin idare-sile cemiyetler hakkında Dahiliye vekâletince hazırlanan kanun lâyhaları Başvekâletin 5 - VI - 1933 ve 8 - VI - 1930 tarih ve 6/1775 ve 6/2012 sayılı tezkereleriyle Büyük Meclise arz edilmiş ve havalesi mucibince tedkikatını yapan Dahiliye encümenince bu iki kanun lâyihası birleştirilerek (Cemiyetler kanunu) adı ile tanzim olunan lâyiha, Adliye encümenine tevdi edilmiş olmakla Adliye ve Dahiliye vekilleri huzur ile tedkik ve müzakere olundu.

Hükümetçe hazırlanan iki lâyihamın birleştirilerek Dahiliye encümenince bir lâyiha haline konulması encümenimizce de musib görülmüş ve tedkikat bu lâyiha üzerinde yapılmıştır.

Cemiyet teşkili, insanların tabii hakkı olduğu kadar medeniyetin de zarurî icablarından bulunduğundan iyi maksad ve gayeler gütmek üzere ferdlerin tek başına yapamayacakları pek müşkil işlerin mesai ve faaliyetlerini birleştirerek kurulacak cemiyetler vasıtasile başarılması ve memlekette bu gayelerin nevine göre hayır ve yardımdan ve ilim ve maariften zevk ve istirahat kadar faydalar temin eden cemiyetlerin bu maksadlara erişmelerine ve inkişaflarına yarayacak kanunî hükümler konması lüzumu izahtan müstağni hakikatlerdendir. Bu faydalara karşı cemiyetlerin fena maksadlar takib edebilmeleri ihtimali karşısında da cemiyet kurmanın medenî ve tabii bir hak olmasını mutlak surette kabul edip bunların murakabe ve teftişten vareste bırakılması da çok defa memlekete mühim zararlar verebilir. Bu itibarla cemiyetlerin halka ve memlekete yararlı olmalarını temin hususunda çok basiretli davranmak ve bu mülâhazaları yolunda yürütmek için Hükümetin teftiş ve murakabe haklarını tanıyarak o suretle hükümler koymak da bir zarurettir.

Hükümetin mutabakat ile tanzim edildiği anlaşılan Dahiliye encümeninin lâyihası encümenimizce kabule şayan görülmüş ve esaslarda bu

encümenle müttefik bulunan encümenimiz sebebi aşağıda izah edildiği veçhile maddelerde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Cemiyetler kanunu lâyihası altı fasıl üzerine tertib edilmiş ve kırk iki maddeden ibaret bulunmuştur.

Birinci fasıl umumî hükümlerden bahistir.

Encümenimiz birinci maddenin yazılış tarzını değiştirmiştir. Bu madde meri kanunda olduğu gibi cemiyeti tarif etmektedir. Kanunu medeni hükümüne göre ikiden ziyade şahısların teşekkül arzusunu izhar etmekle cemiyetlerin şahsiyet iktisab edeceklerine göre bu hüküm lâyihada da teyid edilmiş ve ancak kanunu medeniye göre teşekkül edecek bir cemiyetin ancak bu lâyihada mevcut kayid ve şartların ifa edilmesi suretile faaliyete geçebileceği tebarüz ettirilmiştir.

Kanunu medeniye göre de her cemiyette bulunması lâzım gelen nizamnamenin bu lâyihada ana nizamname diye mevcudiyeti şart kılınmış ve nizamnamede kanunun aradığı ana esaslar on iki bendde ikinci madde ile tadad ve tasrih kılınmıştır.

Ana nizamnamede müessis adlarının yazılmasına lüzum olmadığı ve müessislerin ana nizamnameye ilişik olarak Hükümete verecekleri beyannamede gösterilmesi muvafık olacağı hakkında Salâh Yargı, Sadettin Ferid Talay, Fuad Sirmen ve Numan Aksoyun mütaleaları ekseriyetle kabul edilmeyerek maddenin üçüncü bendi Dahiliye encümeninin tertibi veçhile kabul olunmuştur.

Bu maddenin dokuzuncu bendinde aidat mikdarının yukarı haddi aylık olarak verilmesi bakımından kolaylığı mucib olacağı düşüncesile 120 lira olması tensib edilmiştir.

Üçüncü maddede cemiyete aza olabileceklerin vasıfları gösterilmiştir.

Dördüncü maddede ana nizamnamenin bir beyannameye ilişik olarak Hükümete verileceği tasrih olunmuş ve bunların verilmesiyle cemiyetin

teşekkül etmiş olduğu maddeye kaydolunarak yukarıda beyan edilen umumî hükmün mahfuziyetine riayet edilmiştir.

Siyasî cemiyetlerle birden ziyade vekâletlerde faaliyet gösterecek cemiyetlerin beyannamelerinin Dahiliye vekâletine verilmesi kanunun maksad ve hedefi bakımından musib olduğuna encümenimiz de kanaat etmiştir.

Beyname ile ana nizamnamenin verildiği makamlarca tabii olarak münderecatı tedkik olunduktan ve bu lâyihayı hüküm ve şartlara muvafık olduğu anlaşıldıktan sonra tescil olunarak bir vesika verilmesi ve bu vesika alındıktan sonra cemiyetin faaliyete geçebileceği maddenin son fıkrasında sarih olarak gösterilmiştir.

İhtilâf vukuunda dereceler itibarile vilâyet idare heyetine ve Devlet şurasına müracaat olunacağına dair Dahiliye encümenince dördüncü maddenin sonuna konulan fıkra encümenimizce fazla görülerek maddeden çıkarılmıştır. Zira vilâyetler idaresi kanununun 63 nci maddesine ve umumî hükümlere göre mülkiye makamının cemiyet teşkili hakkındaki beyannameye karşı vesika vermemeleri kararı üzerine alâkâlıların idarî dava yoluna müracaat edebileceklerini gösterdiğinden lâyihanın bu maddesinde buna dair ayrıca bir hüküm konmasına lüzum görülmemiştir.

Beşinci madde aynen kabul edilmiş ve Dahiliye encümeninin, cemiyetlerin tutmağa mecbur oldukları defterleri tesbit eden 27 nci maddesinin umumî hükümler faslında bulunması münasib olacağı mülâhazasıle bu madde altıncı madde olarak bu fasla getirilmiştir.

Dahiliye encümeni lâyihasının 6 nci maddesi 7 nci madde olarak olduğu gibi kabul edilmiştir.

Memleket dışında Türk vatandaşları tarafından kurulacak cemiyetler hakkındaki 7 nci maddede yazılış tarzı değiştirilerek 8 nci madde olmak üzere lâyihaya konmuştur.

Lâyihanın, yasak hükümleri gösteren ikinci faslında dokuzuncudan on yedinciye kadar devam eden maddelerde encümenimiz cüzî değişiklikler yapmıştır. Bu cümleden olarak vuzuhu temin maksadile 9 nci maddenin bazı bendleriyle 10, 13, 14 nci maddelerin yazılış tarzlarında değişiklikler yapılmıştır.

16 nci maddede İcra Vekilleri kararile kullanılabilirliği yazılan (Millî) unvanından baş-

ka (Cümhuriyet) unvanının dahi aynı suretle karar alınarak kullanılabilmesi muvafık görülmüştür.

17 nci maddede cemiyetlerin gayri menkullere tasarruflarına dair olan kayid ve tahdid hükümleri Encümenimizce de kabul edilmekle beraber bazı cemiyetlere bağışlama ve vasiyet suretile de gayrimenkul intikal edebileceğinden bu husus için de maddeye bir sarahat konması muvafık görülmüştür.

Dahiliye encümeni lâyihanın bu maddesinin sonuna koyduğu fıkra muvakkat bir hüküm mahiyetinde olduğundan oradan çıkarılarak lâyihanın sonundaki muvakkat maddeye (B) bendi olarak ilâve edilmiştir.

Lâyihanın dördüncü faslı umumî heyetlerle idare heyetlerine mütedair hükümleri ihtiva etmektedir.

Umumî heyetin toplantıya daveti ve toplanacak günün ve ruznamenin ilânile Hükûmete mâlûmat verilmesi hakkındaki 18 ve 20 nci maddeler Encümenimizce de aynen kabul edilmiştir.

Yirminci madde, Dahiliye encümenince tertib olunan 19 nci maddenin esasları dairesinde olarak yazılış tarzı değiştirilmiştir.

Yirmi birinci madde dahi Dahiliye encümeninin 20 nci maddesi olduğu gibi kabul edilerek lâyihaya konmuştur.

Umumî Heyetin karar vereceği hususları dört bend üzerine gösteren 22 nci maddede Encümenimiz bütçenin tasdikini geçen sene hesabının tasdikinden sonra sıra tertibi itibarile yazılmasını ve ayrı bir bend halinde olmasını muvafık görerek maddeyi o suretle kaleme almıştır.

Dahiliye encümeninin 22 ve 23 nci maddelerini tertib itibarile yerleri değiştirilerek ve yazılış tarzları düzeltilerek lâyihaya 23 ve 24 nci madde olarak konmuştur.

Dahiliye encümeninin 24 nci maddesi lâyihanın 25 nci maddesi olarak aynen alınmıştır.

Yirmi altıncı maddeye encümenimiz merkez idare heyetlerinin üç kişiden aşağı olmayacağına dair bir hüküm koyarak Dahiliye encümeninin 25 nci maddesindeki esas dairesinde yazmıştır.

Cemiyetin kendi kendine feshine karar verilmesine dair olan 27 nci madde fesih kararlarının Hükûmet tarafından tasdik edilmesine müteallik son fıkrası münakaşa edilmiş ve bazı cemi-

yetlerin faydalı olan faaliyetlerinin devam ettirilebilmesi için fesih hakkında umumî heyetler tarafından bu kanunda yazılı usule göre verilecek kararın Hükümetin tasdikile tekemmül etmesinin muvafık olacağı müteakıf ekseriyetle kabul edilmiştir. Fesih kararı Hükümetçe tasdik edilmediği takdirde cemiyeti idare ve temsile salâhiyetli heyetin teşkiline kadar umumî içtimalarda Hükümet namına hazır bulundurulabilecek komiserin cemiyeti nezareti altında bulandırılması için bu maddeye bir hüküm konmuştur.

Lâyihanın dördüncü faslı teftiş ve murakabe-beden bâhistir. Bu faslın ilk maddesi yukarıda izah edildiği üzere cemiyetlerin tutmağa mecbur oldukları defterleri göstermekte olduğundan bu madde umumî hükümler faslına alınmıştır.

Dahiliye encümenininin 28 nci maddesi cemiyetlerin muamelelerinin, defterlerinin ve hesaplarının Hükümet tarafından her zaman teftiş ve tedkik edileceğine dair olan hükmü ayrı madde olarak lâyihada gösterilmiştir.

Zabıtanın cemiyet merkez ve müesseselerine girebilmelerine salâhiyet veren hüküm de 29 ncu maddede ayrı olarak yazılmıştır.

Maksad ve gayeleri itibarile hususî murakabeye tâbi olan cemiyetler üzerinde aid olduğu makamın murakabe salâhiyetlerinin mahfuz bulduğuna dair olan hüküm Encümenimizde de tasvib edilmiş ve 30 ncu madde olarak lâyihada aynı esas dairesinde yazılmıştır.

Dahiliye encümenininin cemiyetlerin umumî içtimamda lüzum görülürse mahallî Hükümeti tarafından bir Hükümet komiseri bulduracağına ve fesih kararlarının tatbikatının Hükümet komiseri kontrolü altında yapılacağına dair tertib ettiği iki madde bu lâyihanın 31 ve 32 nci maddesi olarak olduğu gibi alınmıştır.

Lâyihanın beşinci faslı cezaî hükümleri göstermektedir.

33 ncu maddede cemiyetin teşkiline dair ana nizamname ilişik olarak beyname verilmesi mecburiyetini yapmayan ve bu beyanname verildikten sonra Hükümetten alınacak vesika üzerine ana nizamnamenin ve idare heyeti azalarının hüviyet ve ikametgâhlarını gazete ile ilân etmeyen cemiyetlerin faaliyete geçemeyecekleri hakkındaki hükmün müeyyidesi olarak bu hallerde en büyük mülkiye âmirinin emrile cemiyetin faaliyetten men olunacağı ve alâkalıların de Hükümet

emirlerini yerine getirmeyenler hakkında Türk ceza kanununun 526 nci maddesi mucibince cezalandırılacakları tesbit edilmiştir. Bundan başka bu madde ile cezayı müstelzim hareket umumî hükümlere göre daha ağır cezayı müstelzim bir suç teşkil ettiği takdirde bu suçun cezasınının tatbikine meydan vermek üzere maddeye bu husus hakkında bir kayid konmuştur. Ana nizamnamelerindeki mevzu ve gaye dışında işlerle meşgul olduğu anlaşılan cemiyetlerin faaliyetten menedileceği ve tescil vesikasının geri alınacağı ve bu hale müteasir olanların bundan evvelki madde de yazılı olduğu gibi cezalandırılacağı 34 ncu maddede tasrih edilmiş ve her iki maddenin tatbiki halinde faaliyetten men edilecek cemiyetin mallarının Hükümetçe muhafaza altına alınacağı da ayrıca tesbit olunmuştur.

Lâyihanın 35 nci maddesinde bu kanunun numaraları gösterilen sekiz maddesi hükmüne aykırı hareketin kabahat nevinden olmak üzere bir sene kadar hafif hapis ve on liradan iki yüz liraya kadar hafif arpa cezası olarak cezaları yazılmıştır.

Bu hareketler için kabul edilen cezada mahiyetlerine göre mahkemelerce geniş bir takdire yol vermesi maksadı gözetilmiştir.

Lâyihanın 36 nci maddesinde cemiyet merkez ve müesseselerinde de silâh bulundurulması mutlak olarak memnu addedilmiş ve bunun hilâfı hareketin cezası gösterilmiştir. Bununla beraber bulunduran silâhların Türk ceza kanununun 264 maddesinde yazılı dinamid, bomba ve buna benzer yıkıcı ve öldürücü ecza ve silâhlardan olduğu takdirde cezanın daha ağır olacağı maddeye kaydolunmuştur.

Avcılık ve spor cemiyetleriyle bu lâyihanın 11 nci maddesinde yazılı askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye işlerinden bir kısmı ile istigale Hükümetin izin verdiği cemiyetlerde bulundurulabilecek silâhlar için izin vermeğe salâhiyetli makamlar maddede gösterilmiştir.

Lâyihanın sonuncu altıncı faslı müteferrik hükümleri ihtiva etmektedir.

Bir cemiyetin âmme menafiine hâdim sayılabilmesi için Devlet şûrası kararı ile İera Vekilleri Heyetinin tasdikı lâzım geldiği 37 nci maddede yazılmış ve bu kabil cemiyetlerin mevzuatımızın kabul ettiği salâhiyetlerden istifade etmesi muvafık olacağından bu madde de meri hükümler olduğu gibi aynen lâyihaya konmuştur.

Türkiye Kızılay cemiyetile Türk hava ve Türk Çocuk esirgeme kurumlarının İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilmiş bulunan nizamnamelerile bu teşekküller hakkında bazı salâhiyet ve imtiyazlar veren kanun hükümleri dairesinde faaliyetlerine devam edeceğine dair olan 38 nci madde bu kanunun tatbikında tereddüde mahal vermemek bakımından muvafık bir hüküm olmakla Encümenimizce de aynen tesbit ve kabul olunmuştur.

Lâyihanın 39 ncu maddesi bu kanunun tatbik mevkiine geçtikten sonra mevcut hayrî, dinî, içtimaî, sıhhi, tedrisî ve terbiyevî kültürel ve kültürel Türk müesseselerinin teşkil edilecek cemiyetler tarafından idare olunacağı hükmünü tazammun etmektedir.

Dahiliye encümeninin tertib ettiği 39 ncu madde bu kanuna idhal edilebilecek bir hüküm mahiyetinde görülmemiş ve din adamlarının dünya işlerle meşgul olamamaları bir emri tabii olmakla beraber umumî ceza hükümlerine göre tesbit edilen şekilde din işlerini bahane ittihaz ederek yapılan hareketlerde suç sayılmış olduğundan bu maddenin tayyine encümenimizce karar verilmiştir.

Dahiliye encümeninin 40 ncu maddesi merî cemiyetler kanununda olduğu gibi kulüblerin de bu kanun hükmüne tâbi olduğunu göstermektedir. Encümende ceryan eden münakaşa ve müzakere neticesinde her ne kadar esasda bir cemiyet olduğu halde kulüb adı taşıyan teşekküllerin bu kanuna tâbi olması hakkında sarîh bir hüküm bulunması faydalı olacağı ve ancak bu fayda kabul edilirse kulüblerden başka yurd, ocak ve kurum gibi başka adlarda kullanılmakta olduğundan bunların dahi temsili bir kayıpla maddeye yazılması yolunda mütalea beyan edilmiş ve buna karşı da lâyihanın birinci maddesinde kanunun tatbik edileceği ve cemi-

yet denilen teşekküllerin mahiyetleri açıkca gösterilerek tarif olunmuş ve kazanç paylaşmak maksadile olmayarak ikiden fazla şahısların bilgi ve faaliyetlerini devamlı şekilde birleştirerek vücade getirdikleri bütün teşekküller bu kanun hükmüne tâbi bulunmuş olduğu ve ezümle bu lâyihanın 38 nci maddesinin metninde hususî vaziyetlerinin idamesi maksadile Türk hava ve Çocuk esirgeme kurumlarının adı kurum olarak zikredilmekle bu maksad gösterilmiş bulunduğu sebepleri ileri sürülerek bu maddenin de tayyi ekseriyetle kabul olunmuştur.

Bu lâyihanın kanuniyet kesbettikten sonra mevcut teşekküllerin yapmaya mecbur oldukları şeylerle mahfuz bulundurulması muvafık görülen ve bu lâyiha hükümlerine uymayan salâhiyetler hakkındaki hükümler muvakkat maddede ve iki bendde gösterilmiştir.

Lâyihanın 40, 41 ve 42 nci maddeleri hükümleri kaldırılacak kanunlarla lâyihanın meriyet tarihini ve icraya memur olan makamları göstermektedir.

Encümenimizce hazırlanan bu lâyiha umumî heyete arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye En. Reisi	M. M.	Kâtib
Çorum	Kocaeli	Erzurum
Münir Çağrı	Salah Yarğu	F. Sirmen
Antalya	Kayseri	Konya
T. Arıcan	H. F. Perker	R. Türel
Kocaeli	Antalya	Kayseri
Hayri Tan	Numan Aksoy	Reşid Özsoy
Denizli	Bursa	Erzincan
N. A. Küçüka	S. F. Talay	A. Fırat
Manisa	Balıkesir	Ordu
Refik İnce	O. Niyazi Burcu	M. B. Pars
Bursa	Gazi Anteb	Kastamonu
Atıf Akgüç	Ö. A. Aksoy	Dr. Ş. Şenozan

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

Cemiyetler kanunu lâyihası

Bölüm : I

Umumî hükümler

MADDE 1 — Bu kanunda kastedilen cemiyet (Kazanç paylaşmaktan başka bir maksadla ikiden ziyade şahsın bilgilerini ve faaliyetlerini devamlı bir şekilde ortaya koymalarından meydana gelen) heyetlerdir.

Cemiyetler, teşekkül ettikten sonra hükmi şahsiyet sahibi olurlar ve bu kanun ve diğer kanunlar hükümleri dahilinde faaliyette bulunurlar.

MADDE 2 — Bir cemiyetin ana nizamnamesinde aşağıdaki hususlar yazılmış olacaktır:

- 1 - Cemiyetin adı ve merkezi,
- 2 - Cemiyetin uğraşacağı mevzu,
- 3 - Müessis azaların öz ve soy adları, meslek veya sanatları, ikametgâhları ve tabiiyetleri,
- 4 - Cemiyete girmek ve çıkmak için konan şartlar,
- 5 - Cemiyet şubelerinin nasıl tesis, idare ve temsil edileceği, salâhiyetlerinin derecesi,
- 6 - Cemiyet umumî heyetinin ne yolda kurulacağı ve şubelerinin ve azalarının nasıl temsil edileceği,
- 7 - Umumî Heyetin vazifeleri, salâhiyetleri, davet sureti ve alınan kararların cemiyet azalarına ve başkalarına ne yolda bildirileceği,
- 8 - İdare Heyetinin ne suretle seçileceği, salâhiyeti ve aza adedi,
- 9 - Cemiyet azalarının en çok verecekleri iştirak hissesi «Yılda yüz lirayı geçemez»,
- 10 - Hesablarının görme yolu,
- 11 - Ana nizamnamesinin tadil yolu,
- 12 - Cemiyetin feshi halinde mallarının tasfiye şekli,

MADDE 3 — Siyasî cemiyetlere aza olabilmek için mebus intihab etmek hakkını haiz bulunmak şarttır.

MADDE 4 — Cemiyet mahallin en büyük mülkiye memuruna ana nizamnamesinden iki

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Cemiyetler kanunu lâyihası

Birinci fasıl

Umumî hükümler

MADDE 1 — Kazanç paylaşmaktan başka bir maksadla ikiden ziyade şahsın bilgilerini ve faaliyetlerini devamlı bir şekilde birleştirmek suretile vücade gelen cemiyetler bu kanun hükümlerine tâbidir.

Cemiyetler, teşekkül ettikten sonra hükmi şahsiyet sahibi olurlar.

MADDE 2 — Her cemiyetin bir ana nizamnamesi vardır. Bu nizamnamenin aşağıdaki hususları ihtiva etmesi şarttır.

- I - Cemiyetin adı ve merkezi,
- II - Cemiyetin mevzuu ve gayesi,
- III - Müessis azaların öz ve soy adları, meslek veya sanatları, ikametgâhları ve tabiiyetleri,
- IV - Cemiyete girmek ve cemiyetten çıkmak için konan şartlar,
- V - Cemiyet şubelerinin nasıl tesis, idare ve temsil edileceği ve salâhiyetlerinin derecesi,
- VI - Cemiyet umumî heyetinin ne yolda kurulacağı ve şubelerinin ve azalarının nasıl temsil edileceği,
- VII - Umumî heyetin vazifeleri, salâhiyetleri, davet tarzı ve alınan kararların cemiyet azalarına ve başkalarına ne suretle bildirileceği,
- VIII - İdare heyetinin ne suretle seçileceği, salâhiyeti ve aza adedi,
- IX - Yılda 120 lirayı geçmemek üzere cemiyet azalarının verecekleri aidat miktarı,
- X - Hesabların ne suretle teftiş ve murakabe edileceği,
- XI - Ana nizamnamenin ne yolda değiştirileceği,
- XII - Cemiyetin feshi halinde mallarının tasfiye şekli.

MADDE 3 — Cemiyetlere aza olabilmeleri için medenî haklara sahip bulunmaları lâzımdır. Ancak siyasî cemiyetlere aza olabilmek için mebus seçmek hakkını haiz olmaları şarttır.

MADDE 4 — Cemiyetler, mahallin en büyük mülkiye âmirine ana nizamnamesinden iki nü-

nüsha vermek suretile kanun nazarında teşekkül etmiş olur.

Siyasî cemiyetler ile birden fazla vilâyette faaliyet gösterecek cemiyetler ana nizamnamelerini Dahiliye vekâletine verirler.

Bir cemiyetin faaliyete geçebilmesi için ana nizamnamesinin verilecek mülkiye makamlarında tescil olduğuna dair bir ilmühaber alınmış olması şarttır.

İhtilâf vüquunda aledderecat vilâyet idare heyetine ve Devlet Şûrasına müracaat edilir.

MADDE 5 — Müsaade alan cemiyet bir ay içinde:

A) Admı, merkezini, ikametgâhını ve ana nizamnamesini,

B) İdare heyeti azalarının öz ve soy adları, meslek ve sanatlarını ve ikametgâhlarını iki gazete ile ilân ettirmeğe mecburdurlar.

MADDE 27 — Cemiyetler aşağıda yazılan defterleri tutarlar:

A) Aza defteri: Cemiyete girenlerin hüviyetleri, cemiyete girim tarihleri, aylık veya yıllık para taahhüdüleri bu deftere yazılır.

B) Karar defteri: İdare heyetinin kararları tarih ve numara sırasile bu deftere yazılır ve kararların altı azaların imzaları ile tasdik olunur.

C) Gelen ve giden evrak defterleri: Gelen ve gönderilen evrak tarih ve numara sırasile bu defterlere kayid ve gelen evrakın asılları ve gönderilen evrakın müsveddeleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarında hıfzolunur.

Ç) Varidat ve sarfiyat defterleri: Cemiyet namına alınan bütün paraların alındıkları ve sarfolunan paraların da verildikleri yerler sarih olarak bu defterlerde gösterilir.

Cemiyetler, varidatını dib koçanlı ve müselsel numaralı makbuz mukabilinde alırlar ve masraflarını müsbit evrak mukabilinde yaparlar ve makbuz dib koçanlarını ve müsbit evrakı saklarlar.

D) Bilânço ve hesabı katı.

MADDE 6 — Cemiyetler Dahiliye vekâletinin müsaadesile birlikler meydana getirebilirler. Bu birlikler ayrı bir cemiyet mahiyetinde olup kuruluş şartları Dahiliye vekâletinin müsaade emrnamesinde tesbit ve ana nizamnamelerinde tasrih ve tafsil olunur.

hası ilişik olarak verilecek bir beyanname ile teşekkül etmiş olur.

Siyasî cemiyetlerle birden ziyade vilâyetlerde faaliyet gösterecek cemiyetlerin ana nizamnameleri ve beyannameleri Dahiliye vekâletine verilir.

Bir cemiyetin faaliyete geçebilmesi için ana nizamnamesinin verildiği mülkiye makamlarca tescil olduğuna dair bir vesika alınması şarttır.

MADDE 5 — Vesika istihsal eden cemiyet bir ay içinde :

A) Admı, merkezini, ikametgâhını ve ana nizamnamesini,

B) İdare heyeti azalarının öz ve soy adlarını, meslek ve sanatlarını ve ikametgâhlarını; İki gazete ile ilân ettirmeğe mecburdurlar.

MADDE 6 — (Dahiliye encümeninin 27 nci maddesi aynen)

MADDE 7 — (Dahiliye encümeninin 6 nci maddesi aynen)

MADDE 7 — Hariçteki Türk vatandaşları teşkil ettikleri cemiyetleri, buldukları yerdeki en yakın Türk konsolosluklarına ana nizamnamelerinden tasdikli bir nüshasını ve idare heyeti azaları ile müessislerinin istesini verirler ve azalarının isimlerini bildirirler.

Bölüm : II

Yasak hükümler

MADDE 8 — Aşağıda yazılı cemiyetlerin kurulması ve bunlara girilmesi yasaktır:

- A) Devletin mülki tamamiyetini ihlâlê çalışın cemiyetler,
- B) Teşkilâtı esasîye kanununda yazılı Devlet rejimine aykırı olan cemiyetler,
- C) Kanunlara, umumî emniyet ve asayişe, umumî edeblere ve ahlâka mugayir bulunan cemiyetler,
- Ç) Siyasî veya millî birliğı bozan cemiyetler,
- D) Din, mezheb ve tarikat esaslarına dayanan cemiyetler,
- E) Yerlilik ve yabancılık gibi vatandaşlar arasında ayrılık uyandıran cemiyetler,
- F) Her ne şekil ve nam altında olursa olsun mmtakavî maksad güden veya unvan taşıyan cemiyetler,
- G) Aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf (Klâs) esasına veya adma istinad eden cemiyetler,
- H) Her ne maksad ve surette olursa olsun gizli tutulan ve maksad ve gayesini saklayan cemiyetler.

MADDE 9 — Merkezi veya kökü yurd dışında bulunan cemiyetler kurulmaz ve şube açamazlar. Arşulusal maksadlarla da cemiyet kurulamaz. Ancak milletler arasında beraberlik yapmakta Devletin fayda göreceğı maksadlarla cemiyet kurulmasına veya kurulu olanların yurd içinde şube açmasına İcra Vekilleri Heyeti müsaade verebilir.

Bu cemiyetler ve şubeler lüzumunda İcra Vekilleri Heyeti kararile fesh ve tasfiye olunabilirler.

MADDE 8 — Memleket dışında Türk yurddaşları tarafından tesis edilecek cemiyetlerin ana nizamnamelerinin tasdikli iki nüshasının ve idare heyetile cemiyet aza ve mümessillerinin hüviyetlerini gösterir bir listenin cemiyetin bulunduğu yerdeki ve yoksa en yakındaki Türkiye konsolosluklarına verilmesi mecburidir.

Bu cemiyetler, İdare heyetinde vuku bulacak değişiklikleri ve yeni girecek azanın da hüviyetlerini konsolosluklara bildirirler.

İkinci fasıl

Memnu hükümler

MADDE 9 — Mevzu ve gayeleri aşağıda yazılı hususlara aid olan cemiyetlerin teşkili yasaktır:

- A) Devletin mülki bütünlüğünü bozmağa çalışın,
- B) Teşkilâtı esasîye kanununun ikinci maddesinde yazılı Devlet rejimine aykırı maksad ve gaye güden,
- C) Emniyet ve asayişe ve umumî âdab ve ahlâka ve gayesi kanunlara uymayan,
- D) Siyasal ve ulusal birliğı bozan,
- E) Din, mezheb ve tarikat esaslarına dayanan,
- F) Yerlilik ve yabancılık gibi yurddaşlar arasında ayrılık uyandıran,
- G) Her ne şekil ve ne nam altında olursa olsun mmtakavî maksad güden veya unvan taşıyan,
- H) Aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf esasına veya adma dayanan,
- İ) Gizli tutulan gayesini saklıyan.

MADDE 10 — Merkezi yurd dışında olan bir cemiyetin Türkiyede şubesi açılmaz. Arşulusal maksadlarla cemiyet kurulamaz.

Ancak, milletler arasında beraberlik yapmakta fayda mülâhaza edilen cemiyetlerin Türkiyede kurulmasına veya kurulu olanların yurd içinde şube açmalarına İcra Vekilleri Heyeti kararile izin verilebilir.

Bu cemiyetler ve şubeler lüzumunda İcra Vekilleri Heyeti kararile fesih ve tasfiye edilir.

MADDE 10 — Cemiyetler, askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye işleriyle meşgul olmazlar. Ancak İcra Vekilleri Heyeti bu işlerden bir kısmı ile meşgul olabilmek salâhiyetini münasib gördüğü cemiyetlere verebilir.

MADDE 11 — Devlet, hususî idareler ve belediyelerle Devlete bağlı kurumlardan hizmet karşılığında maaş veya ücret alanlar buldukları işin sıfat ve mahiyeti ile cemiyet kuramazlar.

MADDE 12 — Talebe cemiyetleri, buldukları mektebin, fakültenin, enstitünün idaresine karşı bir maksad taşıyamazlar ve bu yolda hiç bir harekette bulunamazlar.

Talebe cemiyetlerinin her ne şekilde olursa olsun siyaset ile iştigalleri memnudur.

MADDE 13 — Türk vatandaşları yasak cemiyetleri Türkiye haricinde de kuramazlar ve bu yolda kurulan cemiyetlere giremezler.

Kuran ve girenler hakkında 34 nci madde hükümleri tatbik olunur.

MADDE 14 — Siyasî partilerden başka cemiyetler birden fazla mevzu ile uğraşamazlar.

MADDE 15 — Bir cemiyet (Millî) kelimesini ancak İcra Vekilleri Heyeti kararile kullanabilir.

MADDE 16 — Cemiyetler, kendi ikametgâhları ve mevzu ittihaz ettikleri hususların icrası için elzem olan gayrimenkullere tasarruf edebilirler, fazlasına tasarruf etmeleri memnudur. Ancak İcra Vekilleri Heyeti bazı cemiyetlere elzem olandan fazla gayrimenkullere tasarruf salâhiyeti verebilir.

Bu kanunun neşri tarihinde tasarrufları altında bulunan gayrimenkuller üzerinde cemiyetlerin tasarruf salâhiyetleri baki olup bu hükümden hariç tutulur.

Bölüm : III

Umumî heyetler ve idare heyetleri

MADDE 17 — Umumî heyet:

- A) Ana nizamnamesinde yazılı hallerde,
- B) Cemiyet azalarından en az beşte birinin talebi üzerine içtima davet edilir.

MADDE 11 — (Dahiliye encümeninin 10 ncu maddesi aynen).

MADDE 12 — (Dahiliye encümeninin 11 nci maddesi aynen).

MADDE 13 — Talebe cemiyetleri her ne şekilde olursa olsun siyasetle iştigal edemezler. Bu cemiyetler buldukları mekteb ve müesseselerin idarelerine karşı bir harekette bulunamazlar.

MADDE 14 — Türklerin bu kanuna göre teşkili memnu olan cemiyetleri Türkiye dışında kurmaları ve kurulmuş olan bu kabil cemiyetlere girmeleri memnudur.

MADDE 15 — (Dahiliye encümeninin 14 ncu maddesi aynen.)

MADDE 16 — Bir cemiyet (Cümhuriyet) ve (Millî) unvanlarını İcra Vekilleri Heyeti kararile kullanabilir.

MADDE 17 — Cemiyetler, ikametgâhlarıyla gayeleri için zarurî olanlarından başka gayrimenkullere tasarruf edemezler. Cemiyetler bağışlama ve vasiyet suretile uhdelerine intikal eden gayrimenkulun Hükümetin tayin edeceği müddet içinde paraya çevirmeğe mecburdur.

İcra Vekilleri Heyeti kararile bazı cemiyetlere ihtiyaçlarından fazla gayrimenkullere tasarruf etmek salâhiyetini verebilir.

Üçüncü fasıl

Umumî heyetler ve idare heyetleri

MADDE 18 — Aşağıda yazılı hallerde umumî heyet içtima davet edilir:

- A) Ana nizamnamesinde yazılı sebeblerle,
- B) Cemiyet azasının en az beşte birinin talebiyle.

MADDE 18 — Umumî heyet içtimama, nizamnamesine göre bulunması lâzım gelen azalar çağırılır ve en az üç gün önceden içtimam günü, saati, yeri, ruznamesi en az iki gazete ile ilân olunur ve Hükûmete bildirilir.

MADDE 19 — Umumî heyetin içtimar, ilân edildiği ve Hükûmete bildirildiği gün ve saatte ve yerde yapılır. İçtima tehir edildiği takdirde teahhur sebepleri ve yeni içtimam gün ve saati ve yeri yeniden azalara ruzname ile beraber tebliğ ve en az iki gazete ile ilân olunur ve mahallî Hükûmete de bildirilir. Umumî içtimam bir defadan fazla tehiri caiz değildir.

MADDE 20 — Umumî heyette yalnız ruznameye konan maddeler müzakere olunur. Ancak mevcut azanın en az yirmide biri tarafından müzakeresi istenen maddelerin ruznameye konması mecburidir. Kararlar mevcut azanın ekseriyetine verilir. Her azanın yalnız bir reyî vardır.

MADDE 21 — Aşağıdaki hususlar için mutlaka Umumî Heyetin karar vermesi lâzımdır:

- A) Nizamnamenin tadili,
- B) Bütçenin tasdiki, hesablarm tetkiki,
- C) Cemiyetin feshi.

MADDE 22 — Umumî heyetlerde zabıt tutulmak ve bu zabıtın altı reis, reis muavini veya vekilleri ve kâtibler tarafından imzalanmak ve bu zabıtlar cemiyetin diğer evrakı gibi saklanmak mecburidir. Umumî heyet kararları da bu zabıtlar içinde buluncak ve karar halinde aynı zatlar tarafından imzalanacaktır.

MADDE 23 — Umumî heyetin ilk içtimar idare heyeti reisi ve varsa umumî reis veya vekili tarafından açılır ve derhal bir reis ile lüzumu kadar reis muavini veya vekili ve kâtibî seçilir. Ondan sonra içtimaları bu reis veya muavin veya vekilleri ve yazı işlerini kâtibler idare ederler.

MADDE 24 — Ana nizamnamesinde ve idare heyetinde yapılan değişikliklerin bir hafta içinde mahallin en büyük mülkiye memuruna bildirilmesi mecburidir.

MADDE 19 — (Dahiliye encümeninin 18 nci maddesi aynen).

MADDE 20 — Umumî heyetin içtimar, ilân olunan ve Hükûmete bildirilen gün ve saatte ve muayyen yerde yapılır.

İçtima geri bırakıldığı takdirde en az üç gün evvel aza yeniden çağırılır ve geri bırakılma sebepleriyle yeni içtimam tarihi ve yeri ruzname ile beraber iki gazete ile ilân olunur ve Hükûmete bildirilir.

Umumî heyet içtimamın birden ziyade geri bırakılması caiz değildir.

MADDE 21 — (Dahiliye encümeninin 20 nci maddesi aynen)

MADDE 22 — Aşağıda yazılı hususlara umumî heyet tarafından karar verilir :

- A) Ana nizamnamenin tadili,
- B) Hesablarm tedkiki,
- C) Bütçenin tasdiki,
- D) Cemiyetin feshi.

MADDE 23 — Umumî heyet içtimar reis veya varsa vekili, yoksa idare heyeti reisi tarafından açılarak içtima nisabı anlaşılacak üzere yoklama yapıldıktan sonra aza arasından bir reis ile reis vekili ve lüzumu kadar kâtib seçilir.

İçtima bu suretle seçilen reis veya reis vekili tarafından idare olunur. Zabıt veya işlerini de kâtibler idare eder.

MADDE 24 — Umumî heyetin müzakere zabıtları reis ve reis vekilleri ve kâtibler tarafından imzalanarak saklanır.

Umumî heyet kararları da ayrıca karar halinde yazılarak aynı suretle imza edilip saklanır.

MADDE 25 — Umumî heyet içtimamında idare heyetine seçilecek azanın hüviyetleriyle ana nizamnamede yapılacak değişikliklerin bir hafta içinde o yerine en büyük mülkiye âmirine bildirilmesi mecburidir.

MADDE 25 — Cemiyetin idare heyeti her nevi resmî ve hususî muamelâtta cemiyeti temsil eder.

İdare heyeti bu salâhiyeti azasından birine verilir. İdare heyeti her yıl, sene zarfındaki muameleleri, hesapları ve gelecek yıla aid bütçeyi umumî heyetin tasdikına arz etmeğe mecburdur.

Ancak umumî heyeti, bir kaç yılda bir toplanan cemiyetlerde, idare heyeti geçen içtima devresindeki muameleleri ve hesapları ve gelecek devreye aid yıllık bütçeleri umumî heyetin tasdikına arz eder.

MADDE 26 — Bir cemiyetin kendi kendine feshine karar verebilmesi için nizamnamesine göre toplanacak olan umumî heyet azalarının en az üçte ikisinin hazır bulunması şarttır. Ekseriyet hâsıl olmadığı takdirde ikinci defa içtima için aza davet ve içtima günü ve saati ve yeri ve ruznamesi iki gazete ile ilân olunur ve Hükûmete de bildirilir.

Bu defa aza mikdarı ne olursa olsun fesih müzakeresi caizdir. Ancak bu halde karar ittihazi da mevcut azanın en az üçte iki rey ile olur. Fesih içtimalarında Hükûmetin bir memur bulundurması ve bu kararın bu memur huzurunda ittihaz olunması ve feshin mahallin en büyük mülkiye memuru tarafından tasdik edilmesi lâzımdır.

Bölüm : IV

Teftiş ve murakabe

MADDE 28 — Cemiyetler ve klübler üzerinde zabitanın her türlü murakabe ve teftiş hakkı vardır. Cemiyetlerin merkezleri ve bunlara tâbi bütün müesseseler her vakit zabıta memurlarına açık bulunur. Zabıta memurları bu merkez ve müesseselere ancak mahallin en büyük mülkiye memurunun yazılı emrile girerler.

MADDE 26 — Cemiyetlerin merkez idare heyetleri üç zatten az olamaz. Bu heyetler resmî veya hususî işlerde cemiyeti temsil eder. İdare heyeti kendi azasından bir veya bir kaçına temsil salâhiyeti verebilir.

İdare heyeti her yıl o yıl içindeki muameleleri, hesapları ve gelecek yıla aid bütçeyi Umumî Heyetin tasdikına arz etmeğe mecburdur.

Ancak ana nizamnameye göre Umumî Heyeti bir kaç yılda bir toplanan cemiyetlerde idare heyetleri yukarı fıkrada yazılı mecburiyeti geçen ve gelecek içtima devresine aid olmak üzere ifa ederler.

MADDE 27 — Bir cemiyetin kendi kendine feshine karar verebilmesi için ana nizamnamesine göre toplanacak olan Umumî Heyet azalarının en az üçte ikisinin huzuru şarttır.

Bu suretle ekseriyet hâsıl olmadığı takdirde ikinci defa içtima için 20 nci maddeye göre aza davet edilir. Bu davet üzerine toplanacak azanın sayısı ne olursa olsun fesih keyfiyetinin müzakeresi caizdir.

Ancak bu suretle yapılan içtima ve müzakere sonunda fesih hakkında verilecek kararın da mevcut azanın üçte iki rey ile ittihaz olunması şarttır.

Cemiyetin feshi hakkında müzakere ve karar vermek üzere toplanacak Umumî heyetlerde 31 nci maddede yazılı Hükûmet komiserinin hazır bulunması şarttır. Fesih hakkında Umumî Heyetçe verilecek kararların mahallin en büyük mülkiye âmiri veya dördüncü maddede yazılan cemiyetlerde Dahiliye vekâleti tarafından tasdik olunması lâzımdır.

Fesih kararı yukarıki fıkrada yazılı makamlarca tasdik edilmeyen cemiyetlerin idaresi bu kanuna göre yeni bir idare heyeti kuruluncaya kadar Hükûmet komiserinin nezareti altında bulundurulur.

Dördüncü fasıl

Teftiş ve murakabe

MADDE 28 — Cemiyetlerin muameleleri, defterleri ve hesapları mahallî Hükûmet tarafından her zaman teftiş ve tedkik edilebilir.

Hükümet, cemiyetlerin her türlü muamelelerini, defterlerini ve hesaplarını her zaman teftiş ve tetkik ettirebilir.

MADDE 29 — Teşkil edilen her cemiyetin gayesi itibarile mevcut kanunlara göre aid olduğu vekâletlerce tetkik bakımından murakabe hususundaki hükümler bakidir.

MADDE 30 — Cemiyetlerin umumî içtimalarında mahallî Hükümet lüzum görürse bir Hükümet komiseri bulundurur.

MADDE 31 — Fesih kararlarının tatbikatı Hükümet komiserinin kontrolü altında yapılır.

Bölüm : V

Ceza hükümleri

MADDE 32 — Dördüncü ve beşinci maddelerdeki formaliteleri ikmal ettirmeden faaliyete geçen cemiyetler mahallin en büyük mülkiye memurunun emri ile faaliyetten men olunur ve mevcut eşyaları ve malları muhafaza altına almır ve alâkalılar hakkında kanunî takibat yapılır.

MADDE 33 — Faaliyete geçtikten sonra yasak cemiyetler maksad ve gayesini takibe başladığı idarî tahkikatla anlaşılan cemiyetlerden faaliyet müsaadesi, müsaadeyi veren makamca istirdad olunur ve alâkalı görülenler hakkında adli takibat yapılır.

MADDE 34 — 8, 9, 10, 11, 12 ve 13 ncü maddelerdeki yasak cemiyetleri kuran ve idare edenler hakkında Türk ceza kanununda yazılı bir ceza bulunmadığı takdirde bir haftadan bir yıla kadar hapis veya on liradan yüz liraya kadar hafif para cezası tatbik olunur.

MADDE 29 — Zabıta, cemiyetlerin merkez ve müesseselerine mahallin en büyük mülkiye âmirinden verilen ve istenildiği zaman ibraza mecbur olduğu yazılı emri hâmil olarak her zaman girmeğe salâhiyetlidir.

MADDE 30 — Mevzuları itibarile hususî murakabeye tâbi tutulmuş olan cemiyetler üzerinde aid olduğu makamların murakabesine müteallik hükümler bakidir.

MADDE 31 — (Dahiliye encümeninin 30 ncü maddesi aynen)

MADDE 32 — (Dahiliye encümeninin 31 ncü maddesi aynen)

Beşinci fasıl

Ceza hükümleri

MADDE 33 — Dördüncü ve beşinci maddeler hükümlerini yerine getirmeyen cemiyetler mahallin en büyük mülkiye âmirinin emrile faaliyetten men olunur ve mevcut malları muhafaza altına almır.

Bu suretle faaliyette bulunanlar hakkında hareketleri daha ağır cezayı müstelzim bir suç olmadığı takdirde Türk ceza kanununun 526 ncü maddesi hükmü tatbik edilmek üzere kanunî takib yapılır.

MADDE 34 — Ana nizamnamesideki mevzu ve gayesi haricinde işlerle meşgul olan cemiyetlerin tescil vesikaları bu vesikaları veren makamlarca geri alınarak faaliyetten men olunur ve mevcut malları muhafaza altına almır ve alâkalılar hakkında yukarıki madde hükümleri dairesinde kanunî takib yapılır.

MADDE 35 — 9, 10, 11, 12, 13, 14, 23, ve 25 ncü maddeler hükümlerine aykırı harekette bulunanlar Türk ceza kanununa göre bu fiilleri ayrıca bir suç teşkil etmediği takdirde bir seneye kadar hafif veya 10 liradan 200 liraya kadar hafif para cezasile cezalandırılır.

MADDE 35 — Cemiyetlerin merkezlerinde ve müesseselerinde her nevi silâh sokmak ve depo etmek yasaktır.

Ancak avcılığa mahsus cemiyetlerde av silâhının bulundurulması cemiyetin faaliyetine müsaade veren makam ve 10 ncu maddede yazılı cemiyetlerde talim ve terbiye için lâzım silâhların bulundurulmasına İcra Vekilleri Heyeti izin verebilir. Bulundurulacak silâhların cinsi ve nevi ve miktarı izin kâğıdında tasrih edilir. Bu yolda izin almadan cemiyet merkezine ve müesseselerine silâh sokan veya depo edenler ve idare heyeti azaları hakkında Türk ceza kanununda başka bir ceza yazılı olmadığı takdirde altı aydan iki yıla kadar hapis cezası tatbik olunur.

Bölüm : VI

Türlü hükümler

MADDE 36 — Bir cemiyetin umumî menfaatlere hâdim sayılması Devlet şûrası kararile İcra Vekilleri Heyeti tarafından tasdik olunmasına bağlıdır.

MADDE 37 — Türk Kızılay cemiyeti, arsulusal mukaveleler ile taayyün etmiş bulunan mahiyet ve vaziyet dairesinde tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyetince tasdikli ana nizamnamesine ve hususî kanunların verdiği vazife ve salâhiyetlere göre idare edilir.

Türk hava ve Türk çocuk esirgeme kurumları İcra Vekilleri Heyetince tasdikli ana nizamnamelerine ve kanunların kendilerine verdiği vazife ve salâhiyetlere göre idare olunur.

MADDE 38 — Bu kanunun neşri tarihinde mevcudiyeti resmen tanınmış olan hayrî, dinî ve ruhanî, içtimaî sıhhi, tedrisî ve terbiyevî millî müesseseler bu kanun hükümleri dairesinde teşkil edilecek cemiyetler tarafından Devlet kanunlarına tevfikân idare olunurlar.

Bu suretle teşekkül etmiş cemiyetler tarafından idare edilen müesseseler, Devletçe icabı halinde, yardımda bulunulur.

MADDE 39 — Din adamları yalnız din işleriyle uğraşrlar. Dünya işleriyle meşgul olamazlar. Bunlar hakkında murakabe şekli bir nizamname ile tayin olunur.

MADDE 36 — Cemiyetlerin merkezlerinde ve müesseselerinde her nevi silâh bulundurmak memnudur. Ancak avcılık ve spor cemiyetlerinde meşguliyetlerinin icab ettirdiği silâhları cemiyetin faaliyetine vesika veren makam ve 11 nci maddede yazılı cemiyetlerde talim ve terbiye için lüzumu olan silâhlara İcra Vekilleri Heyeti izin verebilir. İzin kâğıdında bulundurulacak silâhların cinsi, nevi ve miktarı açıkça yazılır.

Cemiyet ve merkez müesseselerinde izin almadan silâh bulunduranlar Türk ceza kanununun 264 ncu maddesinde yazılı silâhlardan ise altı aydan üç seneye kadar ve bunlardan başka silâhlardan ise bir haftadan altı aya kadar hapis cezasile cezalandırılırlar.

Altıncı fasıl

Müteferrik hükümler

MADDE 37 — Bir cemiyetin umumî menfaatlere hâdim cemiyetlerden sayılması Devlet şûrası kararile İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunmasına bağlıdır.

MADDE 38 — Türkiye Kızılay cemiyeti, arsulusal mukavelelerle taayyün etmiş bulunan mahiyet ve vaziyet dairesinde tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilmiş bulunan ana nizamnamesine ve hususî kanunların verdiği vazife ve salâhiyetlere göre idare edilir.

Türk hava ve Türk çocuk esirgeme kurumları İcra Vekilleri Heyetince tasdikli ana nizamnamelerine ve kanunların kendilerine verdiği vazife ve salâhiyetlerle idare olunur.

MADDE 39 — Bu kanunun neşri tarihinde mevcud bulunan hayrî, dinî, içtimaî, sıhhi, tedrisî ve terbiyevî, kültürel ve kültüel Türk müesseseleri bu kanun hükümleri dairesinde teşkil edilecek cemiyetler tarafından idare olunur.

Bu suretle teşekkül etmiş cemiyetler tarafından idare edilen müesseselere Devletçe icabı halinde yardımda bulunulur.

MADDE 40 — Klübler de bu kanun hükümlerine tâbidir.

MADDE 41 — Her cemiyet ilk umumî içtimada ana nizamnamesine göre kendi teşekküllerini bu kanun hükümlerine uydurmağa mecburdur.

MADDE 42 — 3 - VI - 1325 tarih ve 310 numaralı cemiyetler kanunu ile bu kanuna aykırı bütün hükümler ve taamüller kaldırılmıştır.

MADDE 43 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 44 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MUVAKKAT MADDE —

A) Bu kanunun neşri tarihinde müesses cemiyetler ve müesseseler en çok bir sene içinde kendi teşekküllerini bu kanun hükümlerine uydurmağa mecburdurlar.

B) Bu kanunun neşri tarihinde mevcut ve müesses cemiyetlerin tasarrufları altında bulunan gayrimenkuller üzerinde her türlü tasarruf hak ve salâhiyetleri baki olup 17 nci madde hükmü dışında tutulur.

MADDE 40 — 3 agustos 1325 tarihli Cemiyetler kanunu ile 15 teşrinievvel 1339 ve 20 kânunuevvel 1339 tarih ve 353 ve 387 sayılı kanunlar ve bu kanuna aykırı bütün hükümler ve taamüller kaldırılmıştır.

MADDE 41 — (Dahiliye encümeninin 43 n-cü maddesi aynen)

MADDE 42 — (Dahiliye encümeninin 44 n-cü maddesi aynen)